

Аналіз сучасних проблем публічного управління економікою крізь призму російської військової агресії проти України

*Супруненко Світлана Анатоліївна¹, Которобай Станіслав Васильович²,
Роєва Ольга Сергіївна³*

Опубліковано	Секція	УДК
27.03.2023	Економіка	351/354"36"(06)(477)

DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.7791189>

Ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

Анотація. Дотепер воєнні дії на території України — головна проблема національної економіки держави. Вторгнення Росії завдає потужного удару економіці країни загалом, а також величезних збитків інфраструктурі, об'єктам соціальної та комунальної сфери, виробничим об'єктам, що є спробою повного знищення незалежності України. У статті досліджено сучасні проблеми, що виникли в публічному управлінні економікою в Україні в умовах військової агресії. Однією з основних проблем публічного управління економікою в Україні є недостатня стабільність і прогнозованість економічної ситуації. Актуальність досліджуваної проблеми полягала в змінах, яких зазнав роздрібний ринок України й постачальники товарів народного споживання внаслідок російської агресії. Розглянуто основні виклики й проблеми, з якими стикається українська економіка в умовах окупації частини території та військової агресії, як-от падіння виробництва й збуту товарів, зниження інвестицій і втрата ринків збуту, збільшення бюджетних витрат на військові потреби та зменшення соціальних витрат й інші. У статті також проаналізовано вплив російської військової агресії на фінансову стабільність і курс національної валюти, на сільське господарство і промисловість, на міжнародні економічні відносини й інші аспекти економічного розвитку України. Розглянуто можливості для реформування публічного управління економікою для забезпечення сталого розвитку й зниження залежності від зовнішніх факторів. Також визначено можливі шляхи подолання всіх указаних проблем і забезпечення сталого розвитку економіки в Україні. Важливо в умовах воєнного часу в Україні забезпечити стійкість економіки через ефективне врядування, що сприятиме переходу до етапу повоєнного відновлення, а згодом інтеграції в Європейський Союз.

Ключові слова: публічне управління, військова агресія, економічні наслідки, господарство.

¹ кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри соціальної філософії та управління, Державний податковий університет, вул. Університетська, 31, м. Ірпінь, Київська область, Україна, 08205, <https://orcid.org/0000-0002-4585-3440>

² кандидат юридичних наук, заслужений економіст України, доцент, Київський національний університет театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого, вул. Ярославів Вал, 40, Київ, Україна, 01054, <https://orcid.org/0000-0001-8205-4448>

³ доктор філософії зі спеціальності "Облік і оподаткування", доцент кафедри державно-правових дисциплін Криворізький навчально-науковий інститут Донецький державний університет внутрішніх справ, вул. С. Тільги, 21, м. Кривий Ріг, Україна, 50065, <https://orcid.org/0000-0003-2964-8188>

Analysis of modern problems of public management of the economy through the prism of Russian military aggression against Ukraine

Annotation. Military actions on the territory of Ukraine are the main problem of its national economy. This invasion will deal a powerful blow to the country's economy in general, as well as huge damage to infrastructure, social and communal facilities, and industrial facilities, which is an attempt to completely destroy the independence of Ukraine. The article is devoted to the study of the main modern problems that have arisen in the public management of the economy in Ukraine under the conditions of military aggression. One of the main problems of public management of the economy in Ukraine was determined to be insufficient stability and predictability of the economic situation. The relevance of the investigated problem was the changes that the retail market of Ukraine and suppliers of consumer goods underwent as a result of Russian aggression. The main challenges and problems faced by the Ukrainian economy in the conditions of the occupation of part of the territory and military aggression were considered, including a drop in production and sales of goods, a decrease in investment and loss of sales markets, an increase in budget expenditures for military needs and a decrease in social expenditures, and others. The article also analyzed the impact of Russian military aggression on financial stability and the exchange rate of the national currency, on agriculture and industry, on international economic relations, and other aspects of Ukraine's economic development. Possibilities for reforming the public management of the economy in order to ensure sustainable development and reduce dependence on external factors are also considered. The article considers possible ways to overcome all the indicated problems and ensure the sustainable development of the economy in Ukraine. It is important in wartime conditions in Ukraine to ensure the stability of the economy through effective governance, which will facilitate the transition to the stage of post-war recovery, and later integration into the European Union.

Keywords: public administration, military aggression, economic consequences, economy.

Вступ

В умовах глобалізації економіка всього світу характеризується спрощенням комунікацій між окремими підприємствами, державами, переміщенням і налагодженням промислових потужностей у різних країнах шляхом зниження податків на прибуток, вільної торгівлі й руху капіталу, зменшення витрат на людські та природні ресурси. Із початком третього тисячоліття світ став глобальною економічною системою. Епоха глобальної інтеграції, яка зумовлена впровадженням нових технологій і розвитком світової інфраструктури, змінила життя людей. Насамперед глобалізація — це перехід до інтегрованої світової економіки. Вона організовує і поширює господарську діяльність окремих країн між собою, зумовлюючи їх економічну відкритість і взаємозалежність.

В Україні у 2022—2023 роках публічне управління економікою стало однією з ключових проблем країни. Відновлення економіки після пандемії COVID-19 і відсутність стійкої політичної ситуації в країні призвели до зростання потреби в дієвому й ефективному управлінні економікою. Тому питання про створення сприятливих умов для розвитку бізнесу й прискорення темпів економічного зростання, забезпечення соціальної та економічної стабільності країни є актуальним.

Дослідженню особливостей публічного управління економікою в Україні й основних проблем цього процесу присвячена велика кількість праць зарубіжних і вітчизняних науковців. Зокрема, В. Борщевський, О. Василиця та Є. Матвеев розглянули проблеми розвитку публічного управління в Україні в умовах воєнного стану. Вони

зазначили, що насамперед потрібно налагодити ефективну взаємодію між органами державної влади, органами місцевого самоврядування та інститутами громадянського суспільства для подолання всіх наявних проблем, які обмежують перспективи економічного розвитку країни [1].

Т. Пономаренко дослідила вплив війни в Україні на економіку й торгівлю. Вона зробила висновок, що війна в Україні мала всі можливості завдати нищівного удару економіці, але завдяки злагодженим діям суспільства, влади й бізнесу вдалося покрити збитки й відновити роботу. Саме від стабілізації економіки та відновлення інфраструктури залежить майбутнє українських постачальників і постачальників готової продукції [10].

Метою статті є аналіз сучасних проблем публічного управління економікою крізь призму російської військової агресії проти України та визначення можливих шляхів їх вирішення.

Результати

Дослідивши теоретичні підходи й практичний досвід, визначено основні проблеми та можливі шляхи для покращення ефективності управління економікою в Україні, зокрема у сфері макроекономіки, фінансової політики, регулювання ринку, підтримки малого та середнього бізнесу, та в інших аспектах. Досвід країн, які переживали воєнні дії на своїй території, показує, що основні виклики, з якими вони зустрічаються, це руйнування механізмів управління державою, різка зміна структури економіки, втрата значної частини бюджетних надходжень, загострення соціальних і демографічних проблем, зростання бідності, інфляція та зменшення інвестиційної активності бізнесу [9, с. 25].

Війна в Україні у 2022 році призвела до серйозних втрат для країни, громадян, бізнесу загалом. Економіка країни зазнала відчутних наслідків, а саме:

- зниження реального ВВП;
- зростання інфляції;
- порушення торгівлі;
- безпрецедентне зростання дефіциту бюджету.

До нової кризи, як-от повномасштабна військова агресія, постачальники адаптувалися швидше, ніж до кризи, спричиненої пандемією. Необхідно зазначити, що економіка України, що зазнала значних втрат, завдяки Уряду, стабілізована й пристосована до змін [10, с. 44].

Саме публічне управління економікою відіграло важливу роль у забезпеченні економічної стабільності й національної безпеки України. Основні складові такого процесу наведено на Рисунку 1.

У 2022—2023 роках Україна продовжує стикатися з проблемами публічного управління економікою через російську військову агресію, яка розпочалася ще у 2014 році. Однією з основних проблем є руйнування усталених механізмів управління державою в зоні конфлікту, що призводить до неефективного використання ресурсів і фінансів [7, с. 60].

Російська військова агресія проти України призвела до зниження рівня господарської діяльності й інвестиційної привабливості України, у результаті чого зменшилися доходи бюджету, зросло боргове навантаження і загострилися соціальні проблеми. Недостатня прозорість української економіки й висока рівень корупції зменшують довіру інвесторів і підприємців до державних органів і громадськості, що ускладнює реалізацію ефективних реформ і розвиток підприємництва в країні [6].

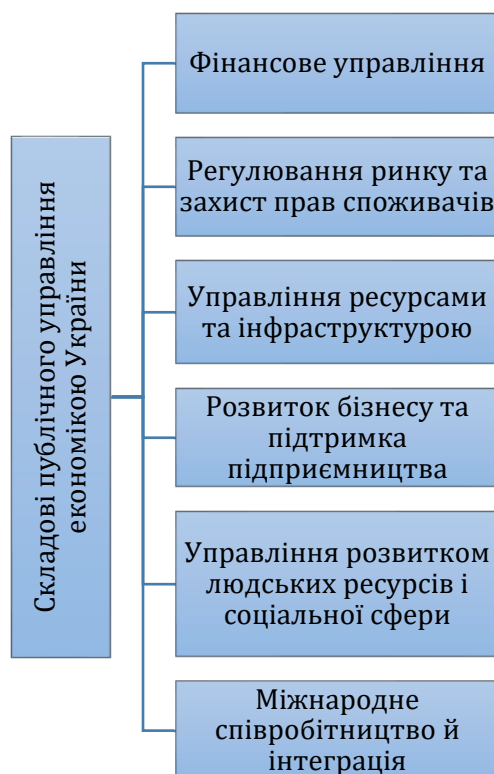

Рис.1. Основні складові публічного управління економікою України

Джерело: власна розробка авторів

Також однією з основних проблем публічного управління економікою є залежність від зовнішніх ринків і постачальників. Україна залежить від імпорту енергоресурсів й інших товарів, які важко або неможливо виробити самостійно. Це призводить до економічних коливань на світових ринках [2].

У воєнний час залучено значні фінансові ресурси, тому публічне управління економікою має забезпечити ефективне використання бюджетних коштів і контроль за фінансовою діяльністю. Загалом основні функції публічного управління економікою під час війни зазначено в *Таблиці 1*.

Таблиця 1

Основні функції публічного управління економікою в Україні

Функція	Характеристика
Забезпечення ефективного функціонування економіки	Під час війни важлива стабільність та ефективність економіки для того, щоб забезпечити ресурси для воєнних операцій та інших потреб держави.
Регулювання ринків	Війна призводить до дисбалансу на ринках, зокрема, до підвищення цін на продукти харчування та інші товари. Публічне управління економікою має забезпечити регулювання цін і стабільність ринку.
Фінансове управління	Використовувати бюджетні кошти за допомогою публічного управління.
Забезпечення економічної безпеки	У воєнний час можуть бути порушені економічні процеси, тому публічне управління економікою має забезпечити

	стабільність національної економіки.
Розвиток економіки країни	Під час воєнних дій важливо не лише забезпечити стабільність економіки, але й розвивати економіку країни на майбутнє.

Джерело: власна розробка автора

У сфері публічного управління в Україні найбільшою проблемою залишається дисбаланс діяльності складових державного управління, тому потрібен комплексний аналіз систем і структур органів державної влади, включаючи їх цілі, функції, завдання, ресурси й статус. У системі публічного управління, зокрема на рівні місцевого самоврядування, необхідно діяти за принципом гнучкості, а не формального підходу. Це головний принцип сучасного менеджменту як системно-ситуаційного процесу [1, с. 120].

Проаналізувавши основні тенденції розвитку економіки майбутнього, визначено, що концепцією сталого розвитку саме для України є забезпечення балансу між економікою, суспільством, навколишнім середовищем. До цієї концепції слід уключити такі аспекти:

- подолання бідності;
- якісна освіта;
- гендерна рівність;
- розвиток сільського господарства;
- гідна праця та економічне зростання;
- доступна енергія;
- чиста вода й відповідні санітарні умови тощо [8, с. 5].

Великий вплив на економіку країни має інформація. Концепція сталого розвитку стала новою парадигмою розвитку суспільства на майбутнє. Екологічні проблеми, з якими стикаються окремі території і вся біосфера, є одними з найважливіших проблем світової економіки. У сучасних умовах науково-технічного прогресу, урахувавши всі досягнення в різних галузях економіки, людям довелося займатися питаннями підвищення якості життя, а не виживання [5, с. 71]. Тому країни повинні об'єднуватися заради майбутнього розвитку світу, збереження екологічної структури, використовуючи можливості, які має сучасний світ інформаційних технологій.

Україна, як і будь-яка інша країна, потребує інновацій для свого розвитку. Інноваційні підприємства, які впроваджують нові технології та ідеї, можуть стати джерелом економічного зростання і підвищити конкурентоспроможність України на глобальному ринку. Досягнення конкурентних переваг на ринку в майбутньому й висока конкурентоспроможність підприємства в довгостроковому періоді можливі лише завдяки таким способам [3, с. 83]:

- ефективне використання ресурсного потенціалу;
- високі стратегічні можливості відтворення ресурсного потенціалу;
- стратегічна маркетингова спрямованість товарної пропозиції.

Для того щоб забезпечити конкурентоспроможність суб'єктів інноваційного підприємництва, слід застосовувати організаційно-економічний підхід на макро- і мікрорівнях управління. Цей підхід дає змогу перетворювати наявні ресурси в конкурентні переваги шляхом використання ключових компетенцій менеджменту на мікрорівні, й інституційних компетенцій на макрорівні, як-от кластеризація [4, с. 85].

Розвиток сучасного публічного управління має відбуватися з урахуванням того, що важливим аспектом цивілізаційного етапу сучасності є впровадження цифрової економіки. Традиційна модель економіки вже не буде перспективною для суспільства в

майбутньому. Цифрова економіка має масовий, глобальний характер і виникає внаслідок прагнення до стабільності, розвитку, погіршення екології, скорочення природних ресурсів, зміни цінностей, як-от рівень життя, успіх, добробут. І саме в інформаційному просторі виникають суспільні відносини, які відіграють важливу роль у системі розвитку міжнародних відносин [11, с. 6].

Висновки

Отже, війна в Україні показала, що необхідно реформувати публічне управління в Україні, зокрема щодо забезпечення економічної стійкості й конкурентоспроможності країни. Під час російської агресії виникло досить багато проблем, пов'язаних із публічним управлінням економікою країни, а саме: низький рівень економічного зростання, корупція, відсутність достатніх державних резервів для ринкових механізмів регулювання економіки та стримання інфляції, низький рівень конкурентоспроможності, відсутність стабільної енергетичної політики.

Також необхідно забезпечити більш ефективне використання ресурсів, зменшення бюрократичних перешкод. Важливо звернути увагу на необхідність розвитку місцевого самоврядування як основи децентралізації та підвищення ефективності публічного управління на рівні місцевої громади.

Поліпшити ефективність публічного управління можна за допомогою нової моделі стратегічного планування та ефективних інструментів, як-от фінансовий, соціальний і ринковий механізми розвитку.

У подальших дослідженнях слід провести детальний аналіз економічних наслідків війни для України, розглянути можливості відновлення та розвитку економіки країни в умовах воєнного конфлікту. Також важливо порівняти досвід інших країн, які пережили воєнні дії, і використати цей досвід для покращення публічного управління в Україні.

Список використаних джерел

1. Борщевський В. В., Чех М. М., Василиця О. Б. Публічне управління в умовах війни: як не допустити повернення ринку обмеженого доступу в Україні на етапі повоєнного розвитку. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2023. № 1 (7). С. 113—126.
2. Гошовська О., Тревого О. Механізми публічного управління для відновлення військової економіки. *Економіка та суспільство*. 2022. № 38.
3. Гришко В. Квадрат ефективності публічного управління. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 17—18. С. 81—84.
4. Зрибнєва І. П. Концепція побудови економічної політики забезпечення конкурентоспроможності суб'єктів інноваційного підприємництва на мікро- і макrorівні. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2021. № 1 (71). С. 83—88.
5. Іванова В. М. Актуальні проблеми формування публічного управління у сфері зовнішньоекономічної безпеки України. *Наукові перспективи*. 2022. № 5 (23). С. 69—280.
6. Ткачова Н. М., Ткачук С. П., Губа М. І., Супруненко С. А. Національна економіка: тенденції управління. *Академічні візії*. 2023. № 15.
7. Яковенко Р. В., Педь І. В., Алексеєва Л. М., Олійник І. В., Тертиця О. О. Теоретико-економічне підґрунтя реалізації завдань управління економікою України в умовах російської агресії. *Інвестиції: практика та досвід*. 2022. № 2. С. 58—66.
8. Bozhkova V., Halytsia I. Mechanisms to ensure the development of the economy of the future in the context of global change. *Futurity Economics&Law*. 2022. No. 2(2). P. 4–13.

9. Koba O. The impact of war on the construction business in Ukraine. *Věda a perspektivy*. 2022. No. 10 (17). P. 22—29.
10. Ponomarenko T. The impact of the war in Ukraine in 2022 on the retail market and suppliers of fast moving consumer goods: a forecast of the future. *Futurity Economics&Law*. 2022. No. 2(4). P. 42–52.
11. Vdovichena O., Vidomenko O., Tkachuk S., Zhuzhukina N., Lukianykhina O. The use of information in the world economy: globalization trends. *Futurity Economics&Law*. 2022. No. 2(4). P. 4–11